

poteatis spiritualis, quæ spectat ad claves, & dependet ab Ordine, qualis est potestas censuras ferendi, absolvendi, benedicendi, &c.

Potestas autem, & jurisdictio præceptiva, & correctiva, non spectat ad claves, nec dependet ab Ordine, sed est superioritati annexa, unde in Ordine Minorum etiam competere potest laicis, quia possunt ibi esse Guardiani.

210 Nec ei repugnat, quia spiritualis, nam (ait Melphi) defacto, gratiam, characterem baptismi, & habitus infusos, qui spirituales sunt, recipit; siveque (ex disparitate non assignanda) erit capax potestatis jurisdictionis spiritualis correctivæ, quoniam ejus usus, non est usus clavium, nec dependet ab Ordine. Tum quia Moniales autoritatem Apostolica professionem emittunt, & obedientiam vovent, ac Regulae observantiam in manu Abbatissæ.

211 Non dicas cum Pelizz: cit. Moniales ei promittere obedientiam, cujus est capax, nempe ut matrifamilias, & quoad ea, quæ ad rectam gubernationem Monasterii spectant, atque etiam, si spiritualia Abbatissa præcipiat, v. gr. recitationem Officii, Missæ auditionem, &c. illa præcipere, non ob finem spiritualem, sed ob temporalem solum, prout ad rectam domesticam gubernationem Monasterii spectant.

Non enim juvat; quia gratis dicitur. Nam in manu Abbatissæ professionem emitunt, & obedientiam vovent absolutè, absque ulla restrictione. Et talis emissio professionis, & voti, magis principaliter, non finem temporalem, sed spiritualem, nempe Religiosarum spiritualem profectum intendit: hic est finis institutionis Religionum utriusque sexus.

212 Illud tamen est notandum, utramque potestatem præcipiendi, tam temporalem, ut materfamilias, quæ spiritualem correctivam, ut Superiorissa, esse subordinatam Superiori majori, nempe Ordinario. Unde, si hic ei impoferit, ut ipso inconsulto præcepta non imponat, non potest eo inconsulto imponere. Quod valet Ordinarius facere, quia in præceptis imponendis requiritur eximia prudensia, quæ non solet in mulieribus reperi: v. num. 151.

Q U A R E S VI.

223 An Declarationes Sacr. Congr. Conc. Trid. in authentica forma exhibita habeant vim legis? Prima opinio tenet non habere vim legis, ac proinde non tollere probabilitatem

opinionis oppositæ, sed solum esse magnæ auctoritatis. Verricell. tr. 2. q. 6. Diana p. 1. tr. 10. resol. 29. Bonac. de legib. disp. 1. q. 1. p. 8. n. 4. Port. ver. Cardinalium Declarationes; & alii multi apud ipsos. Quorum ratio præcipua est, quia hæ declarationes non publicantur; non enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut sit in Constitutionibus Apostolicis; sed solum traduntur partibus, quarum interest, sigillo, & subscriptione munitæ: Et de essentia legis (ex pluribus juribus) est promulgatio, ita ut ante illam lex obligare non possit.

214 Secunda sententia, quam sequor, docet habere vim legis, ac proinde obligare in utroque foro. Rodr. q. Reg. tom. 1. q. 11. art. 2. Miranda in man. tom. 1. q. 26. art. 11. Castropol. tom. 1. tr. 3. disp. 5. p. 3. §. 1. num. 6. Fagn. lib. 1. Decri. cap. quoniam 13. de constit. à num. 6. & alii permulti apud eos.

215 Ratio est; quia hæ Declarationes sunt auctoritate Papæ, & illo consulto, videlicet auctoritate à Papa ipsis Cardinalibus tradita interpretandi Decreta Concilii, ipso consulto, ut constat ex Bullis Pii IV. Benedictus Deus 25. Jan. 1563. Sixti V. Immensa, §. Deo autem Patri, 21. Jan. 1587. Declaratio autem legis facta ab eo, qui à Principe, seu legi conditore habet jus interpretandi, non differt à legge declarata, l. hominis, & rei, §. Verbum ex legib. ff. de verborum signif. l. qui testamento, §. Mulier. ver. argumento, ff. de testamento.

216 Declarationes igitur Sacr. Congr. Concilii aliud substantialiter sunt, quæ ipsa Decreta Concilii ex se obscura, dubia, aut male intellecta; ac proinde eamdem vim habent, quam ipsa decreta. Cum igitur Decreta habeant vim legis in utroque foro obligantis, ita & ipsæ declarationes; nam qualitates omnes legis declaratae censentur inesse illius declarationi, in l. nihil.

217 Hinc non obstat fundamentum opinionis oppositæ; quia hæ declarationes non sunt novæ leges, sed ipsæ leges Concilii. Nec obligatio ad culpam, & poenam, oritur ex ipsa lege declarante, sed ex lege declarata, & idem non exposcunt solemnitatem publicationis; sed sufficit illa, quæ facta fuit in ipsius legis editione.

218 Ceterum (ut advertit Fagnanus) ipsa Congregatio Concilii, quando vult novam legem condere, eam prius à Summo Pontifice approbatam, & roboratam, solemniter publicari facit, ut patet in Decreto de Apostatis, & ejellis. De rebus Regularium non alienandis. De celebrazione Missarum, &c. Non sic in legis declaratione; quia hæc non fa-

cit novum jus, sed quod prius erat, manifestat.

219 Illud certum est, Declarationes, seu Decreta S. Congr. Concilii non obligare, nisi consentent authenticè, ex Decreto ejusdem Sac. Congr. Concilii apud Lantuscum in Theatro Regul. ver. Congregationis Concilii Decreta, ut sequitur.

Sacra Congr. Conc. ex speciali iussu Urbani VIII. mandat, & præcipit, hujusmodi declarationibus ram impressis, & imprimendis, quæ manuscripsi, nullam fidem esse in judicio, vel extrâ a quoquam adhibendam, sed tantum illis, quæ in authenticâ formâ, & solito sigillo, & subscriptione Emin. D. Card. Prefelli, & Secretarii ejusdem Congregationis pro tempore existentium, munita fuerint. Die 29. Augusti 1621. prout in Regesto hujus Congregationis, fol. 124.

220 Idem disponit S. Congr. Rituum pro Decretis ejusdem S. Congr. Rituum.

M E T U S

221 G Ravis cadens in virum constantem, metus, inquam, aut periculum non levis, sed gravis damni, nempe vitæ, mutilationis, infamiae, aut jastræ bonorum, qui non leviter, sed probabiliter, & prudenter timetur, excusat à præcepto positivo, si ve humano, si divino; similiter & gravis difficultas, aut urgens necessitas, de qua in præceptis particularibus quia leges positivæ, etiam divinæ, sunt accommodatae humanæ conditioni, juxta illud Matt. c. 11. Jugum meum suave est, & onus meum leve.

222 Hinc in tali periculo, aut metu, vel urgente necessitate, non tenemur ad jejunium, aut auditionem Missæ die festo, ad integratem materialem confessionis, ad solutionem decimarum, ad non communicandum cum excommunicato vitando, &c.

223 Non excusat autem, si id cedat in maius Reipublicæ damnum, aut si ad transgressionem legis cogamur in contemptum legislatoris, Religionis, vel fidei; tunc enim ad observantiam legis tenemur, etiam cum periculo vitæ: quia bonum publicum est præferendum privato, & contemptus legis, aut fidei, est ab intrinseco malus. Constat exemplo Eleazar Machab. lib. 2. c. 6. Vide dicenda de charitate, & tom. 2. n. 420.

224 Eadem ratione metus gravis non excusat à præcepto positivo divino respiciente bonum commune status Ecclesiæ, qualia sunt omnia præcepta positiva Christi, ad administrationem Sacramentorum pertinentia, uti est sigillum confessionis, consecratio in duplice specie, confectio Sacramentorum secundum debitam materiam, & formam.

225 Item non excusat à præcepto naturali negativo prohibente rem ab intrinseco malam, & quæ nulla valeat ratione honestari, quia hæc non potest per metum malitia spoliari: hujusmodi sunt odium Dei, negatio etiam pure externa fidei, mendacium, pollutio voluntaria, accessus ad non suam, occisio directa innocentis, &c. unde ob metum mortis non licet mentiri, &c.

226 Occisio indirecta innocentis potest sepe excusari, ut evenit in eo, qui occidit aggressorem insulte, in milite, qui justè bellum gerens, emitit globum tormentarium & interficit simul cum hostibus pueros innocentibus; & in eo, qui fugiens persequenter, puerum innocentem, quem vitare non potest conculcat in via; in his namque, & similibus casibus excusat à culpa, & honestatur occisio innocentis, quia non alterius occisio sed propriæ vitæ, quæ alienæ prævalet, justa defensio intenditur; per accidens autem contingit mors innocentis.

227 Eadem ratione metus gravis nèdum non excusat à culpa committentem, sed neque proximè cooperante ad actiones intrinsecè malas, & quæ nulla valeant ratione honestari. Hinc Iacob XI. damnavit prop.

228 Famulus, qui submissi humeri scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, &c. non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detimenti, puta, ne à domino male trahatur, ne torvis oculis aspicatur, &c. v. prop. 51. pag. 6.

229 Uterius propositio metum notabilis detrimenti explicat, videlicet: ne à domino male trahatur, ne torvis oculis aspicatur, ne domo expellatur. Unde in terminis propositionis damnatae non videtur comprehendere metus notabilioris detrimenti; putà assiduarum vapulationum, mortis, &c.

230 Ceterum dico, non licere famulo obmetum notabilioris detrimenti cooperari ad stuprum heri, &c. tenendo scalam, &c. quia talis cooperatio non est remota, sed proxima; & actio illa famuli, licet in se absolute considerata sit indifferens, hic & nunc est proxima, & determinata ad malum: unde sicut commissio actionis ab intrinseco malæ, ex nullo metu potest honestari; ita nec cooperatio proxima, & hic & nunc determinata ad eamdem actionem ab intrinseco malam, cuiusmodi est stuprum, &c. que-

niam actus essentialialem malitiam sumit ab objecto, & in casu idem objectum ab intrinseco malum, est commissionis, & cooperationis proximum objectum.

231 Dixi in n. 227. Et quæ nulla valeat ratione cohonestari: quia dantur aliquæ actiones ab intrinseco, quæ in aliquibus circumstantiis possunt aliqua ratione cohonestari, in quantum amittunt rationem formalem intrinsecè malam: hujusmodi est furtum, quod est ablato rei invito rationabiliter domino; potest autem dari casus, ut ablato rei non sit invito domino, aut si invito, non rationabiliter invito; & tunc ablato rei amittit malitiam intrinsecam furto, quia amittit rationem formalem furti; ut melius, cum de furto, & restitutione: non sic est stuprum, quod quidem ita est intrinsecè malum, ut nulla valeat actione cohonestari.

LEX HUMANA CESSAT

232 **P**luribus modis, 1. per dispensationem, aut abrogationem factam à legislatore, vel ejus successore. Non potest inferior abrogare legem Superioris, aut dispensare, nisi ex delegatione Superioris.

Vel nisi tales sint circumstantiae, ut habeat locum epicheja de presumpta intentione, & voluntate Superioris, ita ut alias superior effet crudelis. De quo fusè dicitur, *de dispensationib. in matrim.*

233 Epicheja respicit casus particulares, sicut lex communes.

234 Secundò, si cesseret finis adæquatus legis; minimè, si partialis. Hinc cessat obligatio correctionis fraternæ respectu alicujus persona individualis, quando emendatio non speratur: *v. tom. 2. n. 430.*

235 Tertiò, per præscriptionem, aut consuetudinem in contrarium: *ut à n. 244.*

236 Quartò, si lex sit fundata in præsumptione, si de contraria veritate constet, cessat lex, quia præsumptio cedit veritati. Unde si lex sit edita ad aliquod malum vitandum, si in aliquo casu cognoscatur, nullum ejus esse periculum, cessat lex. Com.

CONSUE TU DO

237 *E*s jūs non scriptum, ortum ex longo, & continuo usu.

UT consuetudo habeat vim legis, requiritur, quod sit rationabilis, de consensu Principis, aut legitimè præscripta. *Rationabilis* dicitur, si non sit contra jūs naturale, aut divinum, contra Religionem, contra Ecclesiæ libertatem: sed de materia honesta, & utili communitati.

238 Actus, ex quibus oritur, debent esse cum frequentia, voluntarii, publici, &

notorii. Quæ consuetudo debet esse à toto populo, & communitate, aut saltem à majori &扇ori ejus parte frequentata.

239 Consuetudo est triplex, 1. secundum legem, & hæc dicitur, *optima legum interpres*, 2. *præter legem*, 3. *contra legem*.

240 Consuetudo *præter legem*. Est, quæ novam obligationem inducit. Ad hanc, ut ad mortale obliget, requiritur, quod sit introducta à toto populo, aut majori, &扇ori ejus parte, cum animo se obligandi ad mortale. Hinc consuetudo abstinenti à facinoris die Sabbati non obligat ad mortale, quia licet sit communis, non fuit introducta cum intentione, & animo se obligandi ad mortale, ut constat ex communi Doctorum mente. Cui non obstat contrarius sensus plurium, quia non est sensus扇orum, sed plebis, similiorum, & mulierum.

241 Insuper requiritur præscriptio, ad quam exposcitur, & sufficit decennium, sive sit consuetudo civilis, sive Canonica, seu Ecclesiastica, etiam si Princeps sit absens.

242 *Consuetudo contra legem*. Est abrogativa, & destruktiva legis. Non potest dari contra legem divinam, jūs divinum, contra jūs naturale, & gentium: quæ si detur, dicetur abusus & corruptela extirpanda.

Hinc contra vota non potest dari præscriptio, quia licet important obligationem humanam ab homine factam, concernunt jūs divinum, cum *Votum si promissio facta Deo*.

243 Potest autem dari (si habet conditiones requisitas) contra leges civiles, Ecclesiasticas, & Canonicas, contra impedimenta dirimentia de jure humano, contra ritus Sacramentorum; minimè contra horum substantiam. Mendo *in epit. ver. consuetudo*, n. 20. Gobat *tom. 1. tr. 9. n. 23.*

244 Hæc potest dupliciter introduci, 1. Per viam *Convenientia*, ex consensu saltem tacito Principis, seu legislatoris, eo scilicet sciente, & tolerante, cum faciliter contradicere posset, si vellet: Et tunc non requiritur rigorosum tempus præscriptionis, sed sufficit, quod tanto tempore consuetudo sit continuata, quantum viris prudentibus sufficit ad rationabiliter judicandum, Principem in eam consensisse.

245 Hac ratione, ut lex dicatur non usu recepta, nec inde acceptata, & non obligare, non requiritur decennium, sed sufficit, quod non fuerit observata, sciente Superiori, seu legislatore tolerante, & non contradicente, cum faciliter posset. Verricelli *tr. 3. q. 2. n. 32.* & *tr. 8. q. 52. n. 9.*

246 Secundò. Per viam *Præscriptionis*, vi-

de-

delicet ignorantie, & nesciente Principe. Et sive ultra recensitas conditions requiritur tempus decem annorum contra legem civilem, quadraginta vero annorum contra legem Canonicanam, & Ecclesiasticam.

C O N S U E T U D O

247 Potest tollere poenam, imò irritatiō nem actus, & non obligationem legis quoad culpam. Hac ratione plures poenæ sunt abrogatae, Pirhing *lib. 1. tit. 4. de Consuetud. §. 8.* quia tantum potest consuetudo, quantum lex scripta, si requisitas habeat conditions.

248 Lex si exprimat, quod non possit per consuetudinem contrariam abrogari, non potest per eam derogari, quia non consentit consuetudo honesta, quæ fuit prohibita. Solum potest derogari, si circumstantiae legis sint mutatae, ut prudenter judicetur, legislatorem consentire in consuetudinem eam derogantem; *v. n. 197.*

249 Per legem universalem non derogatur consuetudo, nisi de ea fiat expressa mentio, sic nec privilegium.

250 Nec consuetudo immemorabilis (illa scilicet *de cuius initio non extat memoria hominum*,) derogatur per legem derogativam consuetudinis, nisi de ea fiat specialis mentio. Quod Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 33. n. 2.* Barbofa *de clausulis claus. 87. num. 8.* & Anton. à Spir. *S. consult. 2. num. 17.* dicunt, esse vetum, quando ratio & finis derogationis consuetudinis non est idem in consuetudine immemorabili, quam in memorabili.

251 Si consuetudo contra legem constat in omissione actus, ut præscribat contra legem, non sufficiunt *actus negativi*, quatenus scilicet nunquam se obtulit occasio exequendi actus legis: sed requiruntur *actus privativi*, quatenus se obtulit occasio exequendi actus legis, & hoc non obstante, fuerunt omisi. Mendo *ver. lex.*

Q U A R E S

252 *An ad derogandum legi per consuetudinem requiratur bona fides.*

Certum est, non requiri bonam fidem, si sit sermo de consuetudine introducta per viam *Conniventia*; quia tunc derogatio legis non procedit ab ipsis actibus contrariis, qui quidem facti cum scientia legis contrariae in principio, in fieri consuetudinis fuerunt mali: sed à consensu saltem tacito legislatoris, qui sciens, & potens faciliter contradicere, si vellet, tolerat, & non contradicit.

Sed difficultas est de derogatione per viam *Præscriptionis*.

253 In qua re aliqui apud Pirhing. *lib. 1. Examen Ecclesiast.*

tit. 4. de Consuetud. §. 8. tenent, non requiri bonam fidem; quia sicut consuetudo, ut obliget, requirit, quod sit introducta animo obligandi; ita pariter, ut deroget legem, requirit, quod sit introducta animo eanderogandi, & consequenter cum cognitione legis, & cum scientia, quod actus sit contra legem: cum autem bona fides excludat scientiam, sequitur, quod abrogatio legis per consuetudinem non compatiatur cum bona fide.

254 **D**ico. Abrogatio legis per consuetudinem introductam per viam puræ præscriptionis non potest haberi sine bona fide, Pirhing. cit. & est probabilior sententia. Præbatur, quia possessor malæ fidei non potest præscribere: nam ad præscriptionem requiritur bona fides.

255 Ad hoc igitur, ut abrogatio legis libeat per viam præscriptionis, requiritur bona fides, aut quod cum mala fide sit conjuncta conniventia Principis, videlicet consensus saltem tacitus, aut rationabiliter præsumptus legislatoris: *vide num. 197. Gobat tom. 1. tr. 1. 9. num. 24.* Suadetur. Ablatio rei facta scienter non est legitima, nec excusat à restitutione, nisi habeatur consensus, saltem rationabiliter præsumptus, domini, quo removeatur à linea furti alieni: igitur ablatio legis facta scienter non est legitima, nec excusat ab observantia, nisi habeatur consensus, saltem rationabiliter præsumptus, legislatoris, quo removeantur à linea furti juris alieni.

256 Hinc sequitur, quod in casu consuetudinis introductæ per viam puræ præscriptionis non derogetur lex à principalibus, qui mala fide contra legem egerunt, sed à successoribus, qui quidem agunt contra legem bona fide, putantes se non teneri eam legem servare, cum videant illam à suis antecessoribus non observatam: quilibet enim præsumendum est bonus, nisi certò constet, quod sit malus.

De legibus agunt Scotus *in 4. dist. 3. q. 4. lstr. B. dist. 44. quæst. 4. & alii*, Mastrius in *Theol. moral. dist. 2. Diana p. 1. tr. 10. & alibi*, Joan. de la Crux *ver. de legib. Bonac. tom. 2. par. 2. Tamb. tom. 2. de meth. Missa lib. 3. c. 1. S. 8. Busemb. lib. 1. tr. 2. Cardenas in Crisi Theol. tr. 3. dist. 32. & 34. & Fagnanus cit. Gobat pluribus in locis. Castropal. *tom. 1. tr. 3.**

SACRA POENITENTIARIA.

257 Instruclio Parochorum, & aliorum Confessorum pro Casibus, quorum Absolutio, vel Dispensatio spectat ad Sacram Poenitentiarum, seu ad Sedem Apostolicam.

Cum sciam, multos inter Christi fideles utriusque sexus, ubique locorum existentes, Censuris, Irregularitatibus, impedimentis Votorum, & Matrimonii, aliisque hujusmodi casibus ad Sacram Poenitentiarum, seu Sedem Apostolicam spectantibus, respectivè irretitos diù permanere, imò interdum miserè perire; tanti mali causam ex his fontibus provenire compcri.

Primo, quia Parochi, vel alii Confessarii, in quorum manibus hujusmodi Poenitentes veniunt; ii præsertim, qui ruri, & in pagis extra Civitates habitant; sappissimè nesciunt, ad quem in Urbe pro remedio confugiant, qui vel absolutionis, vel dispensationis Litteras à Sacra Poenitentiarum obtinere iis procuret. Unde fit, ut hac cura deposita, Poenitentes vel ad Episcopos, vel ad alios mittant, ad quos isti præ rubore, ac verecundia (fœmina præsertim) accedere verentur.

Secundò. Alii verò, qui suos habent Romæ Procuratores, tantam pecunia vim pro expensis exigunt, ut hi præ inopia tantis sumptibus impares omnino recedant; & fortè sibi persuadeant, (quod longè pejus esset) Sacrum Tribunal Poenitentiarum pro dictis litteris aliquid lucri reportare.

Tertiò. Facit etiam notinullorum Confessorum ignorantia, ut gratia obtenta irriteret, quia casus, & casuum circumstantias necessario explicandas male interdum expoununt; quo fit, ut litterarum Executores præmisso Poenitentium examine rem aliter se habere, quam exposita fuerit, comperiant, ac proinde dictas litteras exequi non possint. Unde Poenitentes quasi desperati pro nova gratia impetracione, remedio privati invenient.

Quarto. Accedit etiam non rarò; ut Poenitentes obtentis litteris non possint in suis pagis facilè reperire Doctorem Theologum, vel Sacrorum Canonum (his enim ut plurimum litteræ Sacrae Poenitentiarum inscribuntur) aut saltem ille suspectus sit; nec etiam in vicinia eos, quippe qui procul absunt, difficilè adire possint: Unde litteræ suo carent effectu, ac miseri Poenitentes in suis foribus perseverare coguntur.

His præmissis, cum certum sit, Sacrae Po-

nitentiarum Tribunal salutem duntaxat animarum intendere, & omnia gratis concedere; existimavi Parochis, & Confessariis aliquot capita à me proponi pro remedio indicatorum incommodorum.

Primo. Ubi accedit aliquis ad illos casu quopiam ad dictum Tribunal pertinente labores, examinet diligenter Poenitentem, ut rem totam sincerè aperiat: observent genus Censuræ: scrutentur etiam facti circumstantias. Item inquirant de Poenitente, an sit vir, aut fœmina: an Laicus, aut Clericus, an Regularis, aut Sæcularis, an Sacerdos, vel in Ordine Sacro, aut simplex Clericus, aut Monialis, &c. Item appellant genus censura incursæ, & casum, ex quo incursa est, an publicus, vel occultus. Et circa Irregularitatem videant, an ex delicto, & ex quali delicto, cum suis circumstantiis: an ex defectu, & ex quali defectu; an ex homicidio, aut mutilatione; an ex violatione censura? In matrimoniosis inquirant, quale sit impedimentum; an revera occultum; an de contracto matrimonio, vel de contrahendo agatur? Item quid causæ alegetur pro dispensatione obtainenda (idem fiat pro votis, scilicet, quid causæ pro commutatione, & ad quem effectum?) Sed præsertim de Clerici percussore disquiratur, ad Urbem pro absolutione si accedere non valeat.

Secundò. Habita vera totius causæ notitia, scribant casum in charta quocumque charactere, dummodò legi possit; idque sive latina, sive qualibet alia cuiuslibet Regionis nativa lingua, omissis inutilibus, reticito etiam nomine, & cognomine poenitentis (quamvis nullum sit periculum, rem & personam prodendi) nisi fortè ageretur de Censuris inflicitis contra publicos Clericorum Percussores, & Duellantes in publico; tunc enim nomen, cognomen, & Diceçsim exprimant: in occultis verò per simplex N. proceditur, & casum sic inscriptum directè mittant per Postam seu communem Tabellarium publicum Romanam Majori Poenitentiarum in hunc modum.

Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Majori Poenitentiaro.

Qui certe pro sua humanitate & charitate libenter omnes audiet, jubebit litteras expediti, & rescribendo mitti curabit.

Tertiò. In litteras tamen Roman ad eum missis significant, quomodo, & qua via responsum mittendum sit per Postam, seu communem publicum Tabellarium, terminando litteris Eminentissim. inscriptas in hunc fergendum.

De Legibus, &c. Cap. II.

Dignetur Eminentia vestra rescribere N. N. in Civitate N. pro tali Oppido N.

Sic autem casum proponet.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

N. Sacerdos contraxit irregularitatem ex homicidio occulto ab eo ob talen, vel talen causam clām modo patrato, vel provocato in persona hominis laici. Ab eo tempore non abstinuit ab exercitio Ordinum, vitandi scandali causa, vel ne se proderet; sive abstinuit, sed cum diu absque scandalo abstinerere non possit, humillimè supplicat pro remedio.

N. N. Contraxit matrimonium cum muliere, cuius matrem anteà carnaliter cogitaverat, conscientius, vel nescius impedimenti (quod occultum est) quare, cum absque scandalo separari non possit, humillimè supplicat pro remedio.

N. N. Mulier emisit Votum Castitatis perpetua: sed cum adsit, vel futurum esse prævideat periculum incontinentiæ, humillimè supplicat pro dispensatione ad effectum nubendi.

Sed cum innumeris sint casus, in quibus supplicari debet Eminentiss. Cardinali M. Poenitentiaro, innumera quoque sunt supplicationum exemplaria, pro quorum notitia hæc indicasse sufficiat.

Dénique, si in illo Oppido, seu Civitate, in qua Eminentiss. Poenitentiaro (ut præfatur) scribitur, non fuerint Confessores, Doctores in Jure Canonico, vel Magistri in Sacra Theologia, vel si adsint, Poenitens non possit de facili induci eis aperire suam conscientiam, cum jam aperuerit alicui Confessario non graduato, hoc ipsum in litteris missis ipsi M. Poenitentiaro significet; quod idem significandum est, si confessarius Gotticum characterem legere nesciat, quia (uti spero) de opportuno remedio providebitur.

Quod si fortè aliquando tardaverit respondum Eminentiss. M. Poenitentiarii, tunc poterunt Confessarii seu Poenitentes iterum scribere, ut si fortè fuit deperdita prima epistola, altera ad manus Eminentiss. M. Poenitentiarii perveniat; & ex his, adjuvante Deo, præmissis omnibus incommodis providebitur, & animas fratrum nostrorum Deo nostro lucrabimur. Hortantur Parochi, & Confessarii, ad quos præsentes litteræ pervenerint, suis Confessoriis illas affigere, & aliis quantum poterunt rescribendo, sive typis mandando communicare pro animarum salute.

F O R M U L A I.

258 Eminentissime, & Reverendissime Domine.

N. sub verbo, & promissione matrimonii deosculatus est mulierem liberam, & cum ea tactibus impudicis operatus est extravas, ob recentiam promissionem consentiente; postea carnaliter cognovit ejus matrem conjugatam, nescius supervenientis impedimenti, quod est occultum: imò mater, & filia ita se habent, ut neutra sciat delictum alterius. Deinde perfectè defloravit allatam puellam sub eadem spe, & promissione matrimonii; quodque delictum etiam est occultum; modò non potest absque scandalo, & periculo vitæ, quod ex ejusdem parentibus utrique imminet, à promissione resilire. Non absque scandalo, quia licet delictum sit omnino occultum, tota tamen vicinia putat facta esse sponsalia, & matrimonium expectat. Non absque periculo, quia mulier relata, & promissione frustrata, faciliter in odium conversa, rem suis Patri, & fratribus aperiret, ut novissimè in casu prorsus simili hic paucis ab hinc mensibus cum gravi & lethali dano contigit. Item cum ei Romam accedere non permittatur, tam quia est pauper, quā quia si rem aperiret, facti verè poenitens, humillimè, & in Jesu Christi visceribus supplicat pro remedio, & quā citius pro dispensatione super affinitate in primo gradu contracta, ad effectum contrahendi matrimonium cum eadem, cum qua-

F O R M U L A II.

259 Eminentiss. &c. ut supra.

N. contraxit sponsalia cum muliere libera, quam consentientem prius sub spe matrimonii defloraverat, cuiusque matrem, & sororem conjugatas anteà carnaliter cognoverat, conscientius impedimenti, quod est occultum; ac proinde cum absque scandalo, & valde gravi vitæ periculo, quod ex ejusdem parentibus imminet, à sponsalibus resilire, vel in longum matrimonium protrahere minimè possint, atque ei Romam accedere haud permittatur; facti verè poenitens humillimè, & in Jesu Christi visceribus supplicat pro remedio, & quā citius pro dispensatione super affinitate ex dupli parti in primo gradu contracta, ad effectum contrahendi matrimonium cum eadem, cum qua-

præmissa sponsalia initit. Dignetur, &c. *suprà.*

FORMA DISPENSATIONIS
S. POENITENTIARIAE.

N. N. S. Romanæ Ecclesia Presbyter. Card. Discreto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatis ab Ordinario, per Latorem præsentium ab infra scripto specialiter eligendo, salutem in Domino.

Ex parte Latoris præsentium Nobis oblata petitio continebat, quod ipse alias in facie Ecclesiae matrimonium contraxit, & successivè consummavit cum muliere, cuius sororem prius carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petitio sub jungetur, dictus Lator propter impedimentum ex premissis proveniens, nequeat in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolicæ dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non potest absque scandalo, ad id vitandum, ac pro sua conscientia quiete cupit Lator à præmissis, quæ occulta sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacra Pœnitentiaria officium absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicari Nobis fecit humiliiter, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignaremur. Nos igitur, qui Pœnitentiariae D. Papæ curam gerimus, supplicationibus hujusmodi inclinati, auctoritate Apostolica Nobis specialiter concessa discretioni tuae committimus: quatenus, si est ita, dictum Latorem, audita prius ejus sacramentali confessione, à quibusvis sententiis, censuris, & peenis Ecclesiasticis, quas propter præmissa quomodolibet incurrit, ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvias hac vice in forma Ecclesiae consueta: injuncta inde ei protam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac Sacramentali confessione peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus ut minimum semel, & quoties animæ suæ saluti expedire judicaverit; & aliis, quæ fuerint de jure injungenda. Demum, duinmodi impedimentum ex præmissis proveniens, sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione verò, de incontinentia probabiliter timendum esse, tibi vñsum fuerit, & aliud canonicum non obstat, cum eodem Latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautè, ut Latoris dilectum nusquam detegatur, matrimonium cum eadem, & uteque inter se de novo, secrete ad evitanda scandalis, præmissis non obstantibus; contrahere, & in eo postmodum remanere licet valeant, misericorditer dispensans,

prolem suscepit, si quæ sit, & suscipienda exinde legitimam decernendo, in foro conscientiae, & in actu Sacramentalis confessionis tantum, & non aliter. Ita quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judiciariò nullatenus suffragentur; nullis super his adhibitis testibus, aut litteris datis, seu processibus confessis, sed præsentibus laniatis, quas sub pena excommunicationis latè sententia laniare tenearis, itaut nullum illarum exemplum extet; neque eas Latori restituas, quod si restitueris, nihil ipsi præsentes litteræ suffragentur. Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillo officii Pœnitentiariae. 13. Julii, Pontificatus SS. D. Nostri Anno....

EXPOSITIO

261 IN qua re Innoc. XI. per Bullam incip. *Exponi Nobis*, editam die 27. Novembris 1679. concedit Lectoribus Jubilatis Ordinis Minorum de Observantia S. P. Francisci, ut litteras Pœnitentiariae Apostolicæ Doctoribus Artium, seu Magistris in Sacra Theologia directas recipere, aperire, & executioni mandare possint, & valeant.

Insuper ipse Executor debet esse Confessorius approbarus ab ordinario loci, ubi est Dispensatus, quia dispensare debet in ipsa confessione, in qua examinare prius debet veritatem expositorum.

262 Pro forma absolutionis. Postquam dicit: *Absolvo te à peccatis suis*, addat: *Et eadem auctoritate declaro te in illo matrimonio manere, & debitum conjugale reddere posse, & debere, nec non dispenso tecum, ut idem debitum etiam exigere licet valeas: In nomine Patris, &c.*

Si absolvitur ab aliqua excommunicatione, suspensione, &c. dicat: *Ego te absolvo à vinculo excommunicationis, &c. quam incurri, &c. propter hanc causam N.* (si sit excommunicatus, addatur:) *Et restituo te sacramentis Ecclesiae, & Communioni Fidelium: (si sit suspensus) executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum: In Nomine Patris, &c.*

263 Dispensatione peracta debet lacerare litteras, prefati sigillum, ut ad probandum servire non posse; alias excommunicationem majorem incurrit. Busemb. lib. 2. tr. 2. cap. 4. post dub. 4. appendix. Tamb. tom. 2. pag. 1. & 4. vide tom. 1. de Prudentia Confess. & de Imped. cognitionis in linea transv. in distantia inæquali.

264 Dispensatus per Sacram Pœnitentiariam in voto castitatis ad matrimonium contrahendum, si dispensatio sit limitata v. gr. ad matrimonium semel contrahendum, seu cum

Ber-

pensationem continuatur substitutio, & subrogatio.

265 Pro dispensationibus super impedimentis dirimentibus matrimonium, si non sint occulta, sed publica, recurrendum est ad Datariam Romæ, exponendo casum, & paupertatem, si sint pauperes.

P A R S S E C U N D A.

De decem Præceptis Decalogi.

266 N Omine Decalogi venit sacrum volumen decem Præcepta divina complectens, quæ habentur in Exodo cap. 20. quorum tria priora dicuntur, prima tabula, septem posteriora, secunda Tabula, quatenus illa Deum, ista Proximum immediate respiciunt.

267 Decem præcepta Decalogi sunt divina naturalia, adeoque observanda etiam cum periculo vite: v. n. 143. & 125. Alia sunt negativa, quæ prohibent aliquid fieri: hæc obligant semper, & ad semper, ut Non adorabis Deos alienos, Non occides, &c. alia positiva, quæ præcipiunt aliquid fieri; hæc obligant semper, non ad semper, sed ad locum, & tempus: ut Honora parentes.

DE I. PRÆCEPTO DECALOGI,
Unum cole Deum.C A P U T I.
D E R E L I G I O N E.

268 R eligio est virtus moralis hominem inclinans, ut Deo debitum cultum exhibeat tanquam omnium Creatori, & Domino. Ejus actus tam interiores, quam exteriores præcipui sunt; Adoratio, Sacrificium, Oratio, Juramentum, Adjuratio, & Votum.

A D O R A T I O

269 E st actus, quo alium reveremur, ipsi nos submittendo tanquam Superiori, in recognitione sua excellentiæ.

Est triplex: *Latria*, quæ est in Deum, ob excellentiam increatam: *Dulia*, quæ est in Sanctos, ob excellentiam creatam communem: Et *Hyperdulia*, quæ est in Beatissimam Virginem, ob excellentiam creatam singularem, ceteris supereminenter.

270 Hæc triplex adoratio, alia est absoluta, quæ convenit Deo, Virgini, & Sanctis per se venerabilibus; alia respectiva, quæ convenit Crucis, Imaginibus, Vestibus, & similibus ra-

Examen Ecclesiast.

tione parentibus, quæ non per se coluntur, sed propter aliud. Unde eorum veneratio non sifit in illis, sed ad prototypum refertur, cujus sunt imagines, aut quod repræsentant.

271 Licitum est, votis, & alio cultu, privato tamen, puta genuflexione, deosculazione, &c. ut privatam personam venerari sepulchra servorum Dei eximia sanctitatis, de quibus est indubitate miraculorum fama, Gobat 10. 3. de voto n. 401. quia id practicatum legimus cum illis, qui postea Sancti declarati sunt.

272 At non licet cultu publico, v. gr. unctione Altaris, Sacrificio Missæ, Horis Canonicas, & thure, appendendo tabellas, lampades, cereos accendendo, &c. velut personam publicam, aut nomine Communis, quia id prohibetur maxime ab Urb. VIII. quietiam in specie prohibet: *Eorum imagines in Ecclesiis, aliisque locis publicis, ac etiam privatis, cum laureolis, aut radiis, seu splendoribus proponi.* Alberghinus in Man. qualif. cap. 30.

273 Sacrificio Missæ Deum colunt Sacerdos, ac ceteri assistentes, & cum Sacerdote offerentes. De eo actum est fusè in tom. 3. De aliis Religionis actibus plenè agimus in hoc primo tomo.

C A P U T II.
D E T R I B U S V I R T U T I B U S
T H E O L O G I C I S.

F I D E S

274 E x Apost. ad Hebr. 11. *Est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium, innixum testimonio divino.*

275 Primò, fideles, postquam ad usum rationis pervenerint, sub mortali, & necessitate mediæ tenentur explicitè credere quinque: 1. Deum esse: 2. esse justum remuneratorem, dantem præmia justis, supplicia malis: 3. My-

C 3 ste-